

Bijlagen

Duurzaam Inkopen

Een visie in lijn met het logo

De Haagse Hogeschool, Unit Inkoop
Chantal Helder

Bijlagen

Inhoudsopgave bijlagen

Bijlage 1	Artikel
Bijlage 2	<i>Organogram de Haagse Hogeschool</i>
Bijlage 3	<i>Organogram Facilitair Bedrijf</i>
Bijlage 4	<i>Inkoopproces Unit Inkoop</i>
Bijlage 5	<i>Tijdslijn duurzaam inkopen</i>
Bijlage 6	<i>Zelfscan SenterNovem</i>
Bijlage 7	<i>Resultaten enquête</i>
Bijlage 8	<i>Resultaten benchmarkonderzoek</i>

Bijlage 1 Artikel

Limburgs Dagblad

Limburgs Dagblad

January 16, 2008 Wednesday
LDZ1 Edition

Duurzaam inkopen blijft steken in goede bedoelingen

SECTION: Blz. 4

LENGTH: 856 words

Van punaise tot viaduct en van usb-stick tot lantaarnpaal; over twee jaar moeten álle **inkopen** van de rijksoverheid milieuvriendelijk zijn en eerlijk geproduceerd. Voorlopig is er vooral verwarring en chaos.

DEN HAAG Gerard Oonk van het Platform Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen (MVO) grijpt vertwijfeld naar zijn hoofd als hij denkt aan de brief van minister **Donner** van Sociale Zaken. Zoveel onverschilligheid en stroperigheid. Dat irriteert me."

Toch was zijn vraag kraakhelder: waarom heeft zijn ministerie bij de mega-order van zeventig miljoen euro voor software en computers alleen gelet op de centen? Het kabinet trompettert immers dat in 2010 alle overheidsaankopen - veertig miljard euro per jaar - **duurzaam** moeten zijn. Dat betekent milieuvriendelijk én onder fatsoenlijke omstandigheden geproduceerd.

Maar in zijn antwoord deed **Donner** alsof zijn neus bloedde. Niemand weet nog precies wat **duurzaam** is en hoe daarop gecontroleerd moet worden, liet hij weten. Onbegrijpelijk, vindt Oonk die het '**duurzaam inkopen**' met de ministeries voorbereidt. Dit was een prachtkans. Als het zo doorgaat, halen we 2010 niet. En als de overheid ervan uitgaat dat dit allemaal geen cent mag kosten, is het **duurzaam inkopen** niet reëel." Het ambitieuze doel van het kabinet om binnen twee jaar alleen nog maar groen en eerlijk in te kopen, dreigt voorlopig te blijven steken in goede bedoelingen en geharrewar.

Een speciale denktank van het ministerie van VROM, Senter Novem, heeft een lijst met tachtig 'productgroepen' opgesteld die moeten voldoen aan het predicaat **duurzaam**. Naast energie, catering, gebouwen en vervoer staan ook zaken als kinderopvang, inburgering en arrestantenzorg op de lijst. Maar hoe maak je die **duurzaam?**

Tot nog toe zijn - in overleg met het bedrijfsleven - voor negen onderwerpen eisen vastgelegd.

Zo moeten schoonmaakbedrijven die overheidsgebouwen willen poetsen, gebruikmaken van 'microvezeldoekjes', en een kwart van alle schoonmaakmiddelen moet ecovriendelijk zijn. Cateraars die de kantines bevoorraden, moeten straks 40 procent biologische producten leveren en de broodjes mogen alleen verpakt worden in papier of afbreekbaar plastic. Zo niet, dan gaat de aanbesteding naar een ander.

Helemaal ingewikkeld wordt het om arbeidsomstandigheden langs de duurzaamheidslat te leggen. De denktank bivakkeerde daarvoor negen maanden op de hei om criteria te verzinnen, maar bleef steken in algemeenheden.

Zo is kinderarbeid uit den boze en mogen arbeiders niet worden uitgebuit. Daarvan dacht ik: tja, die had ik ze ook zo kunnen vertellen", sneert Oonk.

Bij het bedrijfsleven roept het megaproject veel vragen op. Bij duurzame geteelde appels of een biologisch ei is nog iets voor te stellen, maar wat te doen met een consultant of advocaat?

Voorzitter Jan Koppens van ONRI, branche-organisatie voor advies- en ingenieursbureaus, struikelde over het voorstel om zakelijke dienstverleners tweeënhalf procent van hun omzet te laten besteden aan goede doelen. Wat heeft dat met **duurzaam** te maken?"

Ook het plan dat externe adviseurs met het openbaar vervoer moeten reizen, viel niet in goede aarde. Werkgeversorganisatie VNO-NCW vindt er 'op zich' niets op tegen als de overheid **duurzaam** inkoopt. Maar het concept **duurzaam** blijft lastig", zegt Hubert van Breemen, gespecialiseerd in maatschappelijk verantwoord ondernemen. De overheid heeft veel te veel haast. We moeten af van het idee dat in 2010 honderd procent van alle producten en diensten **duurzaam** kan zijn."

Volgens VNO-NCW is het 'rampzalig' als onder tijdsdruk fouten worden gemaakt. Neem lasercartridges voor print- en kopieermachines.

De overheid eist hervulbare cartridges, maar volgens branche-organisatie ICT Milieu staat helemaal niet vast dat die milieuvriendelijker zijn. Onderzoek van HP zou uitwijzen dat nieuwe cartridges zeker zo verantwoord zijn. Die printen

efficiënter en betrouwbaarder, waardoor je minder papier en toner verbruikt", aldus Frank Lenderink, milieumanager bij HP.

Inmiddels verwacht ook het ministerie van VROM langer de tijd nodig te hebben om alles **duurzaam** in te kopen. Zo lopen er nog langdurige contracten en is in 2010 niet alles **duurzaam** verkrijgbaar. We gaan ervan uit dat **duurzaam** aanbesteden vanaf 2010 ook duurzame producten gaat opleveren, maar het is een kwestie van lange adem", zegt Wiana Partakusuma, programmadirecteur **duurzaam inkopen** bij VROM.

Een ander vraagteken is de prijs. Volgens VROM hoeft **duurzaam** niet duurder te zijn. Bedrijven betwijfelen of dat haalbaar is, maar Partakusuma trekt de vergelijking met de spaarlamp: die is duurder maar gaat langer mee. De overheid vormt een enorme inkoopmacht. De druk op bedrijven is dus groot. Als die met meer volume aan duurzame producten komen, zullen de prijzen ook dalen."

Niet alleen de rijksoverheid, ook gemeenten en provincies gaan groen en maatschappelijk verantwoord **inkopen**.

Over twee jaar moet 75 procent van de aanbestedingen '**duurzaam**' zijn. Toch voert slechts de helft van de gemeenten momenteel een beleid waarbij wordt gekeken naar milieu-aspecten. Tilburg, Leeuwarden en Oss zijn het meest **duurzaam**. Limburgse gemeenten komen niet in de top tien voor.

SUBJECT: FLASH DRIVES (78%)

GEOGRAPHIC: EUROPE (57%); NETHERLANDS (57%)

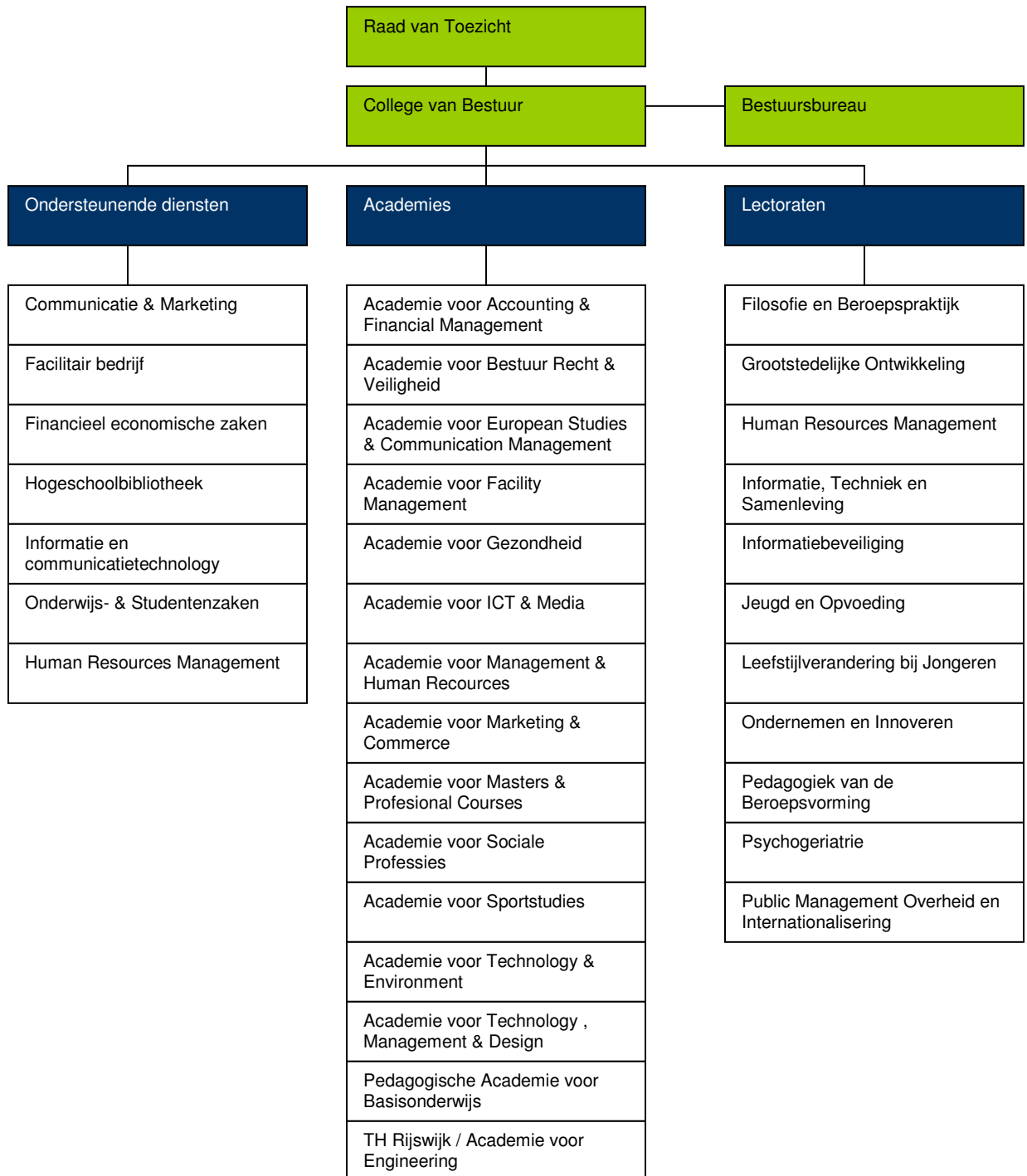
LOAD-DATE: January 16, 2008

LANGUAGE: DUTCH; NETHERLANDS

PUBLICATION-TYPE: Krant

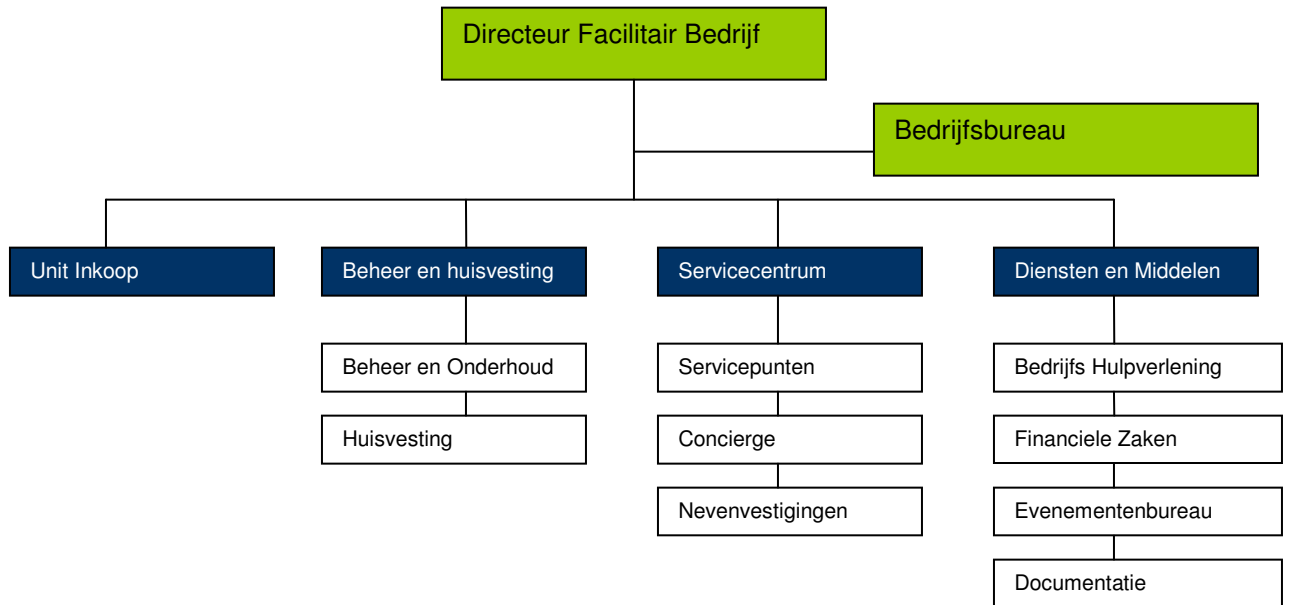
Copyright 2008 Media Group Limburg / Limburgs Dagblad
All Rights Reserved

Bijlage 2 Organogram de Haagse Hogeschool¹

¹ <http://portal.hhs.nl>

Bijlage 3
Organogram Facilitair Bedrijf

Bijlage 4

Inkoopproces Unit Inkoop

Specificeren

- In hoeverre zijn producten en diensten gestandaardiseerd?
Een klein deel is gestandaardiseerd.
- Hoe wordt gespecificeerd?
Bij het opstellen van een PvE door ervaringsdeskundigen. Bijvoorbeeld ICT deskundigen.
- Zijn er checklists en standaarden die ondersteunend zijn bij het opstellen van specificaties?
Er wordt gebruik gemaakt van een standaard opmaak van een PvE.
- Wie zijn betrokken bij de specificatie van hetgeen ingekocht moet worden?
De deskundige en de Unit Inkoop.
- Worden bijvoorbeeld materiedeskundigen bij de besluitvorming betrokken?
Ja bijv. ICT.
- Is er een investeringsbudget afgesproken?
Nee.

Selecteren

- Hoe wordt bepaald welke leveranciers worden uitgenodigd om een offerte in te dienen?
Dit is afhankelijk van het soort aanbesteding. Europees, onderhands.
- Zijn er voor de selectie van leveranciers eenduidige selectiecriteria voorhanden?
Ja
- Welke criteria worden dan in de beschouwing betrokken en hoe worden ze onderling afgewogen?
Dit is geheel afhankelijk van het product. Bij pennen is de prijs namelijk erg belangrijk omdat pennen niet zoveel verschillen in kwaliteit.
- Wil de organisatie de goedkoopste leverancier of degene die de beste service levert? En hoeveel mag deze service extra kosten?
Zie vorig antwoord.
- Krijgen aanbiedende leveranciers de selectiecriteria en de wegingsfactoren bij de offerteaanvraag meegestuurd?
Op dit moment worden de selectiecriteria wel meegestuurd maar de "subcriteria" nog niet. Er wordt naar gestreefd dit binnenkort wel te doen. Transparantie.

Contracteren

- Zijn er standaardleveringsvoorwaarden of wordt per contract tot afspraken gekomen?
De standaard inkoopvoorwaarden staan vast, maar er kunnen wel per contract aanvullende voorwaarden toegevoegd worden.
- Hoe wordt omgegaan met nieuwe contracten, waar worden ze bewaard en geregistreerd?
Dit wordt digitaal op inkoopnet geplaatst. De hardcopy's worden in een brandwerende kluis bewaard.

- Hoe is de communicatie omtrent de inhoud van de contracten naar alle bestelbevoegden en andere belanghebbenden, zoals de crediteurenadministratie?
Ligt eraan voor wie de contracten zijn. Dit blijft dan binnen de afdeling, bijv. ICT.

- Wie onderhandelt met de leverancier?

Bij Europese aanbestedingen kan er niet onderhandeld worden. Dan is de contractbeheerder verantwoordelijk voor het afhandelen. Bij onderhands aanbesteden is de Inkoopmanager Marten van der Meijden de onderhandelaar.

Bestellen

- Wie zijn bevoegd om Producten/diensten te bestellen?

De budgetbeheerder mag iemand aanwijzen die mag bestellen.

- En wat is de omvang van deze bevoegdheid?

De besteller plaatst orders die de budgetbeheerder goed moet keuren. Een budgetbeheerder heeft een bevoegdheid voor bestellingen tot EUR 25.000, de directeur tot EUR 100.000 en voor bedragen boven de EUR 100.000 moet er toestemming gekregen worden van de portefeuillehouder via het Procuratieschema.

- Is deze bevoegdheid vastgelegd?

Ja, dit is middels een formulier vastgelegd.

- Is er sprake van interne budgettering?

Ja.

- Gelden er nog aanvullende regels ten aanzien van bestelbevoegdheid binnen de budgetverantwoordelijkheid (bijvoorbeeld bij een aankoop van meer dan _ 10.000, moet de leidinggevende van de budgetverantwoordelijke meetekenen).

Ja zie antwoord bevoegdheid.

- Is er een verplichtingen- of besteladministratie?

Ja deze is er maar nog niet compleet omdat nog niet iedereen via het inkoopnet werkt (Dok75 bijv)

- En is er überhaupt een bestelprocedure?

Ja

Bewaken

- Hoe vindt budgetbewaking plaats?

Door middel van de managementinformatie

- Hoe verloopt de afhandeling van facturen?

FEZ (Financieel economische zaken), crediteurenafdeling, zorgt voor het afhandelen van facturen. Deze worden eerst gecontroleerd door middel van het inkoopnet. Daarna worden deze facturen gescand (IFR, inkomend factuur register).

Bij inkoop speelt functiescheiding een belangrijke rol: bestellen, ontvangen en betalen dienen in verschillende handen te liggen om fraude te voorkomen.

- In hoeverre is aan deze functiescheiding tegemoetgekomen?

Door de functies te scheiden.

- Hoe efficiënt verloopt de factuurafhandeling? Hoe worden leveranciersprestaties bewaakt?

Dit wordt efficiënt gedaan omdat dit digitaal beheerd wordt. Sommige leveranciers hebben SLA's en deze worden niet altijd even goed bewaakt.

Nazorg

- Zijn er afspraken over hoe vaak opnieuw wordt aanbesteed?
Ligt eraan wanneer het contract afloopt.
- En hoe gaat dit dan in zijn werk? Wie houdt het in de gaten?
De contractcoördinator houdt dit in de gaten en geeft vroegtijdig aan wanneer de contracten opnieuw moeten worden aanbesteed. Verder worden de contracten geëvalueerd en er wordt gedaan aan vendorrating.

Bijlage 5

Tijdslijn duurzaam inkopen

2002 Naar aanleiding van de top in Johannesburg in de zomer van 2002, is het actieprogramma “Duurzame daadkracht; een actieprogramma voor duurzame ontwikkeling” verschenen. In dit implementatieplan zijn de acties verwoord die Nederland gaat ondernemen om invulling te geven aan de afspraken van Johannesburg. Duurzame bedrijfsvoering van de overheid, waaronder duurzaam inkopen valt, is een belangrijk aandachtspunt.

Van 26 augustus tot en met 4 september 2002 vond in Johannesburg (Zuid-Afrika) de Wereldtop over duurzame ontwikkeling plaats. Deze wereldtop was een vervolg op de VN-conferentie over Milieu en Ontwikkeling (UNCED), die tien jaar eerder in Rio de Janeiro werd gehouden. In Rio de Janeiro werd voor het eerst het principe van ‘duurzame ontwikkeling’ stevig op de agenda gezet. Duurzame ontwikkeling werd uitgewerkt in de ‘Principes van Rio’.

2

...-2003 Voor 2003 bestond het programma Duurzaam inkopen als een zelfstandig programmabureau. Dit programmabureau Duurzaam Inkopen heeft gedurende vier jaar overheden gestimuleerd om duurzaamheid te betrekken in het inkoopproces.

16/07/2003 Met de Nota ‘Duurzame daadkracht: een actieprogramma voor duurzame ontwikkeling’ laat het kabinet zien hoe Nederland zijn aandeel gaat leveren. De nota geeft ook acties ten aanzien van duurzaam inkopen.
Er zijn een nationaal en een internationaal deel. Het Ministerie van VROM coördineert het nationale programma, het Ministerie van Buitenlandse Zaken het internationale deel. 'Duurzame Daadkracht' is op 16 juli 2003 naar de Tweede Kamer gestuurd.

2003 Het programma Duurzaam inkopen werd opgenomen in het overkoepelende programma Met preventie naar Duurzaam Ondernemen, ook wel bekend als PreDO. Dit programma werd in 2005 beëindigd.

² VN-top over duurzame ontwikkeling, Johannesburg 2002. De uitkomsten in vogelvlucht. Min VROM, Min BIZA, Ministerie van Vlaamse gemeenschap en afdeling Europa en Milieu.

2004	Staatsecretaris Van Geel heeft de landelijke doelstelling geformuleerd, dat in 2010 50 procent van de Nederlandse overheidsinkopen duurzaam moet zijn.
2004	In de in 2004 herziende Europese aanbestedingsrichtlijnen zijn de mogelijkheden om milieu- en sociale criteria te stellen bij overheidsaanbestedingen nadrukkelijk erkend en opgenomen.
30/06/2005	Tweede kamer neemt een motie aan waarin staat dat uiterlijk in 2010 bij 100% van de rijksinkopen en rijksinvesteringen duurzaamheid als zwaarwegend criterium meegenomen moet worden.
14/07/2006	Staatsecretaris Van Geel stelt in een brief aan de Tweede Kamer een extra ambitie voor de departementen. In 2010 dienen bij 100 procent van de rijksaankopen en rijksinvesteringen duurzaamheid als zwaarwegend criterium meegenomen moet worden.
2006	Sinds 2006 vormt Duurzaam inkopen het belangrijkste onderdeel van het programma Duurzame bedrijfsvoering Overheden, dat zal lopen tot eind 2010.
2010	De rijksoverheid neemt bij 100% van haar inkopen duurzaamheid mee, provincies en waterschappen 50%. Gemeenten 75%.
2015	Gemeenten streven naar 100% duurzaam inkopen.

Bijlage 6 Zelfscan SenterNovem

Zelfscan Duurzaam Inkopen - Vragenlijst

Welkom bij de Zelfscan Duurzaam Inkopen (DI) van SenterNovem. Met dit instrument kunt u, aan de hand van een vragenlijst, de prestaties van uw gemeente op het gebied van duurzaam inkopen in kaart brengen en kunt u een indruk krijgen hoe ver u bent met het bereiken van de doelstelling voor gemeenten van 75% duurzaam inkopen in 2010.

Na het beantwoorden van een aantal vragen kunt u een gericht advies bekijken voor het zetten van een volgende stap in de richting van duurzaam inkopen binnen uw organisatie.

De Zelfscan DI is ontwikkeld door advies- en onderzoeksbureau Significant.

[terug naar introductiescherm](#)

De vragenlijst is opgebouwd uit de volgende modules. Klik op de naam van de module om naar de gewenste module te gaan. Na afronding van een module kunt u terugkeren naar dit hoofdmenu. Wellicht zijn niet alle modules op uw organisatie van toepassing. U kunt er dan voor kiezen om modules over te slaan.

(Overige) deelnemers Haagse Hogeschool

- [Chantal Helder](#)

Vragen over Beleid en Processen:

- Beleid met betrekking tot duurzaam inkopen	Voltooid	
- Processen binnen uw organisatie	Voltooid	

Vragen over de toepassing van duurzaamheidscriteria in productgroepen:

Productgroep	Actief per		
- Catering	23-5-2007	Voltooid	
- Computers	23-5-2007	Voltooid	
- Elektriciteit	23-5-2007	Voltooid	
- Gas	23-5-2007	Voltooid	
- Kantoorapparatuur	23-5-2007	Voltooid	
- Schoonmaak	23-5-2007	Voltooid	
- Toner cartridges	23-5-2007	Voltooid	

Overzicht

Vragen over beleid met betrekking tot duurzaam inkopen

Beleidsdoelstellingen

- 1 Zijn binnen uw organisatie meetbare doelstellingen vastgesteld met betrekking tot duurzaam inkopen? ja ☐ nee ☐
- 2 Is er een termijn afgesproken waarbinnen deze doelstellingen gerealiseerd moeten zijn? ja ☐ nee ☐
- 3 Op welk niveau in de organisatie zijn deze doelstellingen vastgesteld?
Antwoordmogelijkheden Gemeenten
1: Gemeenteraad
2: College van B&W
3: Directie(-raad) of managementteam
4: Anders

Bekendheid beleid

- 4 Is het beleid met betrekking tot duurzaam inkopen bekend bij de medewerkers binnen de organisatie die te maken hebben met inkoop? ja ☐ nee ☐

Implementatie beleid

- 5 Beschikt uw organisatie over een plan van aanpak om de overheidsdoelstellingen te bereiken met betrekking tot duurzaam inkopen in 2010? ja ☐ nee ☐
- 6 Zijn er verantwoordelijkheden voor de invoering van duurzaam inkopen binnen de organisatie belegd?
Zo ja, waar?
1: De inkoopafdeling of de inkoopcoördinator
2: De milieufunctie of de milieucoördinator
3: Een combinatie van beide
4: Geen van beide
- 7 Is er bij een of meerdere personen in uw organisatie expliciet tijd vrij gemaakt voor de invoering van duurzaam inkopen? ja ☐ nee ☐

afgerond 10/3/2008 ☐ vandaag

Opslaan

Vragen over processen binnen uw organisatie

Methoden en procedures

1	Is het overwegen van duurzame alternatieven in de specificatiefase van een inkoop- of aanbestedingstraject als verplichte stap opgenomen in het inkoopproces?	ja ☐ nee ☐
2	Wordt in (de voorbereiding van) aanbestedingen standaard overwogen om te eisen dat de leverancier aantoonbaar de inzet ondersteunt van specifieke groepen werknemers die een achterstand hebben op de arbeidsmarkt?	ja ☐ nee ☐
3	Is er in (de voorbereiding van) aanbestedingen aandacht voor de weging en beoordeling van duurzaamheid ten opzichte van prijs en andere criteria?	ja ☐ nee ☐
4	Wordt in de beoordeling van offertes de Total Cost of Ownership beoordeeld, in plaats van alleen de aanschafprijs van het product of de dienst?	ja ☐ nee ☐
5	In welke van de volgende standaard inkoopdocumenten is duurzaam inkopen opgenomen (standaard paragraaf gewijd aan inkopen)? 1: Offerteaanvraag 2: Algemene inkoopvoorwaarden 3: Beide 4: Geen van beide	1

Organisatie en personeel

6	Is het binnen de organisatie duidelijk waar kennis over duurzaam inkopen verkrijgbaar is binnen de organisatie ?	ja ☐ nee ☐
7	Is er bij een of meerdere personen in uw organisatie expliciet tijd vrij gemaakt voor de invoering van duurzaam inkopen?	ja ☐ nee ☐
8	Is er een deskundige/milieucoördinator beschikbaar met kennis op het gebied van duurzaam inkopen ten behoeve van het primaire proces en het facilitaire proces (op vaste basis of in te huren)?	ja ☐ nee ☐
9	Is duidelijk vastgelegd bij welke productgroepen de milieucoördinator deelneemt aan het inkoop- of aanbestedingsteam?	ja ☐ nee ☐

Informatievoorziening

10	Is er iemand binnen de organisatie die de mate waarin de doelstellingen worden gehaald betreffende duurzaam inkopen controleert?	ja ☐ nee ☐
11	Wordt er breed binnen de organisatie gecommuniceerd wat de voortgang is op het gebied van duurzaam inkopen (bijvoorbeeld via website of interne nieuwsbrief)?	ja ☐ nee ☐
12	Wordt jaarlijks een (openbaar) milieujaarverslag gepubliceerd?	ja ☐ nee ☐

Vragen over de inkoop van catering

Deze productgroep catering betreft de dienst bedrijfscatering. De criteria zijn toepasbaar voor zowel contractcatering als catering in eigen beheer. Beantwoord de volgende vragen voor de meest recente aanbesteding binnen uw organisatie voor de inkoop van catering.

criteria d.d. 23-5-2007

Voldoen de geleverde producten aan de volgende eisen voor 'duurzaam inkopen'?

1	EIS	Minimaal 40% van het gehele assortiment (inkooppniveau in euro's) bestaat uit biologische producten: geteeld zonder chemische bestrijdingsmiddelen en kunstmest, vrij van genetische modificatie en waarbij dieren vrije uitloop hebben.	ja ☒ nee ☐
	TOELICHTING	<u>weergeven</u>	
2	EIS	In de counter cq. bij het uitgiftepunt in het restaurant zijn producten in monoverpakking verpakt in verpakkingen voor meermalig gebruik of verpakkingen met een lage milieubelasting in de levenscyclus zoals papier, karton-laminaat, afbreekbaar plastic.	ja ☒ nee ☐
	TOELICHTING	<u>weergeven</u>	
3	EIS	Voor deze productgroep zijn ook sociale aspecten relevant. Er zullen aan deze set van criteria op termijn ook één of meerdere sociale criteria worden toegevoegd.	ja ☐ nee ☒
	TOELICHTING	<u>weergeven</u>	
4	EIS	De cateraar en opdrachtgever stellen een plan op om gedurende de contractperiode de milieubelasting te minimaliseren.	ja ☒ nee ☐
	TOELICHTING	<u>weergeven</u>	
5	EIS	De cateraar en opdrachtgever maken afspraken hoe de informatievoorziening georganiseerd wordt.	ja ☐ nee ☒
	TOELICHTING	<u>weergeven</u>	

Voldoen de geleverde producten aan de volgende wensen voor 'duurzaam inkopen'?

A	WENS	Minimaal 60% van het gehele assortiment (inkooppniveau in euro's) bestaat uit biologische producten: geteeld zonder chemische bestrijdingsmiddelen en kunstmest, vrij van genetische modificatie en waarbij dieren vrije uitloop hebben.	ja ☒ nee ☐
	TOELICHTING	<u>weergeven</u>	
B	WENS	Het assortiment wordt aangevuld tot 100% (van het inkoopvolume in euro's) met producten met andere duurzaamheidskenmerken.	ja ☐ nee ☒
	TOELICHTING	<u>weergeven</u>	
C	WENS	Minimaal 50% van het assortiment bestaat uit gezonde voeding conform de criteria van het voedingscentrum (het product valt in de 'bij voorkeur' of 'middenweg' categorie van de systematiek van het Voedingscentrum).	ja ☒ nee ☐
	TOELICHTING	<u>weergeven</u>	

Hoeveel heeft u in zijn totaliteit in het meest recente boekjaar bij benadering uitgegeven aan inkoop binnen deze productgroep?**INKOOPVOLUME**

Bedrag in hele euro's, exclusief BTW.

700000

Vragen over de inkoop van computers

Deze productgroep omvat alle hardware welke op een standaard kantoorwerkplek vereist zijn en valt onder ICT-hardware.
Beantwoord de volgende vragen voor de meest recente aanbesteding binnen uw organisatie voor de inkoop van computers.

criteria d.d. 23-5-2007

Voldoen de geleverde producten aan de volgende eisen voor 'duurzaam inkopen'?

1	EIS	Desk- en laptops voldoen aan de eisen van Energy Star voor computers, versie 4.0, hoofdstuk 3 en 4, zoals gepubliceerd op de website http://www.eu-energystar.org , of gelijkwaardig.	ja ☒ nee ☐
	TOELICHTING	weergeven	
2	EIS	Monitoren voldoen aan de eisen van Energy Star voor monitoren, versie 4.0, hoofdstuk 3 en 4, zoals gepubliceerd op de website http://www.eu-energystar.org , of gelijkwaardig.	ja ☒ nee ☐
	TOELICHTING	weergeven	
3	EIS	Voor deze productgroep zijn ook sociale aspecten relevant. Er zullen aan deze set van criteria op termijn ook één of meerdere sociale criteria worden toegevoegd.	ja ☐ nee ☒
	TOELICHTING	weergeven	

Hoeveel heeft u in zijn totaliteit in het meest recente boekjaar bij benadering uitgegeven aan inkoop binnen deze productgroep?**INKOOPVOLUME**

Bedrag in hele euro's, exclusief BTW.

1000000

Vragen over de inkoop van elektriciteit

Deze productgroep omvat elektriciteit zoals dat in Nederland wordt verspreid en kan worden afgenomen via het elektriciteitsnetwerk, hieronder valt derhalve niet elektriciteit opgeslagen in andersoortige energiedragers als accu's en batterijen.
Beantwoord de volgende vragen voor de meest recente aanbesteding binnen uw organisatie voor de inkoop van elektriciteit.

criteria d.d. 23-5-2007

Voldoen de geleverde producten aan de volgende eisen voor 'duurzaam inkopen'?

1	EIS	De ingekochte elektriciteit moet voor 100% afkomstig zijn uit (een mix van) duurzame bronnen, conform de definitie in de Elektriciteitswet.	ja ☒ nee ☐
	TOELICHTING	weergeven	

- 2 EIS** Zodra de Nederlandse overheid duurzaamheidscriteria in haar beleid heeft geïmplementeerd voor biomassa, die wordt ingezet voor opwekking van duurzame elektriciteit, dient de ingezette biomassa aantoonbaar aan deze duurzaamheidscriteria te voldoen.

ja ☐ nee ☐

TOELICHTING weergeven

Voldoen de geleverde producten aan de volgende wensen voor 'duurzaam inkopen'?

- A WENS** Elektriciteit uit waterkracht is afkomstig uit waterkrachtcentrales kleiner dan 15 MW.

ja ☐ nee ☐

TOELICHTING weergeven

- B WENS** Een gedeelte van de elektriciteit is opgewekt door windturbines.

ja ☐ nee ☐

TOELICHTING weergeven

- C WENS** Inkoop leidt tot nieuw duurzame energievermogen ('additionaliteit').

ja ☐ nee ☐

TOELICHTING weergeven

- D WENS** Elektriciteit wordt (voor een gedeelte) opgewekt door middel van photovoltaïsche, osmotische en/of getijdenenergie.

ja ☐ nee ☐

TOELICHTING weergeven

Hoeveel heeft u in zijn totaliteit in het meest recente boekjaar bij benadering uitgegeven aan inkoop binnen deze productgroep?

INKOOPVOLUME Bedrag in hele euro's, exclusief BTW.

1000000

Vragen over de inkoop van gas

De productgroep gas omvat het leidinggas zoals dat in Nederland wordt verspreid en kan worden afgenomen via het aardgasleidingnet, hieronder vallen derhalve niet gasen afgenomen in cilinders of tanks.

Beantwoord de volgende vragen voor de meest recente aanbesteding binnen uw organisatie voor de inkoop van gas.

criteria d.d. 23-5-2007

Voldoen de geleverde producten aan de volgende eisen voor 'duurzaam inkopen'?

- 1 EIS** De ingekochte hoeveelheid gas moet bestaan uit minimaal 75% klimaatgecompenseerd aardgas of biogas.

ja ☐ nee ☐

TOELICHTING weergeven

Voldoen de geleverde producten aan de volgende wensen voor 'duurzaam inkopen'?

- A WENS** 'Groen gas' opgewekt uit de volgende duurzame energiebronnen:
- stortgas;
- biogas (RWZI, vergisting van organisch afval).

ja ☐ nee ☐

TOELICHTING weergeven

Hoeveel heeft u in zijn totaliteit in het meest recente boekjaar bij benadering uitgegeven aan inkoop binnen deze productgroep?**INKOOPVOLUME**

Bedrag in hele euro's, exclusief BTW.

300000

Vragen over de inkoop van kantoorapparatuur

Deze productgroep heeft betrekking op kantoorapparatuur die door een organisatie wordt ingekocht zoals printers (zwart-wit en kleurenapparaten), kopieerapparatuur, faxen en multifunctionele (digitale) apparatuur waarin minimaal 2 functies (printen, kopiëren, faxen of scannen).

Beantwoord de volgende vragen voor de meest recente aanbesteding binnen uw organisatie voor de inkoop van kantoorapparatuur.

criteria d.d. 23-5-2007

Voldoen de geleverde producten aan de volgende eisen voor 'duurzaam inkopen'?

1	EIS	Kantoorapparatuur voldoet aan de eisen van Energy Star voor kantoorapparatuur (Imaging equipment), versie 1.0, hoofdstuk 3 en 4, zoals gepubliceerd op de website http://www.eu-energystar.org , of gelijkwaardig.	ja ☐	nee ☐
	TOELICHTING	<u>weergeven</u>		
2	EIS	Print-, kopieer- en multifunctionele apparatuur is geschikt voor automatisch dubbelzijdig kopiëren en/ of printen	ja ☐	nee ☐
	TOELICHTING			
3	EIS	Voor deze productgroep zijn ook sociale aspecten relevant. Er zullen aan deze set van criteria op termijn ook één of meerdere sociale criteria worden toegevoegd.	ja ☐	nee ☐
	TOELICHTING	<u>weergeven</u>		

Hoeveel heeft u in zijn totaliteit in het meest recente boekjaar bij benadering uitgegeven aan inkoop binnen deze productgroep?**INKOOPVOLUME**

Bedrag in hele euro's, exclusief BTW.

300000

Vragen over de inkoop van schoonmaak

Deze productgroep schoonmaak gaat over schoonmaakwerkzaamheden die door een schoonmaakbedrijf worden uitgevoerd in kantoorgebouwen.

Beantwoord de volgende vragen voor de meest recente aanbesteding binnen uw organisatie voor de inkoop van schoonmaak.

criteria d.d. 23-5-2007

Voldoen de geleverde producten aan de volgende eisen voor 'duurzaam inkopen'?

1	EIS	Waar dit schoonmaaktechnisch en hygiënisch verantwoord is wordt schoongemaakt met microvezeldoekjes zonder gebruik van een schoonmaakmiddel.	ja ☐	nee ☐
	TOELICHTING	<u>weergeven</u>		
2	EIS	Voor het reinigen van linoleumvloeren wordt gebruik gemaakt van de droge methode / stofwissen in plaats van dweilen	ja ☐	nee ☐

	TOELICHTING		
3	EIS	Voor het verdunnen van schoonmaakproducten tot de gebruiksoptlossing wordt gebruik gemaakt van doseersystemen (doseerstation, doseerapparaat of doseerpatroon).	ja ☒ nee ☐
	TOELICHTING		
4	EIS	Voor de schoonmaakmiddelen worden navulbare flacons gebruikt. Deze worden nagevuld uit grootverpakkingen zoals jerrycans of cubitainers.	ja ☒ nee ☐
	TOELICHTING		
5	EIS	Minimaal 25 % van het totale volume van de gebruikte allesreinigers, sanitairreinigers, hand- en machineafwasmiddelen voldoet aan de laatste geldende versie van de eisen van minimaal het Europees Ecolabel of Nordic Swan of gelijkwaardig.	ja ☒ nee ☐
	TOELICHTING	<u>weergeven</u>	
6	EIS	Het schoonmaakbedrijf beschikt over een kwaliteitssysteem ten behoeve van milieubeheer dat voldoet aan ISO 14001 of gelijkwaardig.	ja ☒ nee ☐
	TOELICHTING	<u>weergeven</u>	
7	EIS	Het schoonmaakbedrijf draagt zorg voor een opleiding, training en/of instructie van het leidinggevende en uitvoerende schoonmaakpersoneel waarin aandacht wordt besteed aan het minimaliseren van de milieubelasting van schoonmaakactiviteiten in bedrijfskantoren.	ja ☒ nee ☐
	TOELICHTING	<u>weergeven</u>	
Voldoen de geleverde producten aan de volgende wensen voor 'duurzaam inkopen'?			
A	WENS	Meer dan 25 % van het totale volume van de gebruikte allesreinigers, sanitairreinigers, hand- en machineafwasmiddelen voldoet aan de laatste geldende versie van de eisen van minimaal het Europees Ecolabel of Nordic Swan of gelijkwaardig.	ja ☒ nee ☐
	TOELICHTING		
B	WENS	Er wordt geen gebruik gemaakt van schoonmaakmiddelen die tot stand zijn gekomen met behulp van dierproeven.	ja ☒ nee ☐
	TOELICHTING	<u>weergeven</u>	
C	WENS	Voor deze productgroep zijn ook sociale aspecten relevant. Het betreft sociale beleidsdoelen van de inkoopende overheid in de sfeer van bevordering van de werkgelegenheid voor kansarme groepen op de arbeidsmarkt. Per productgroep wordt onderzocht of er duidelijke mogelijkheden zijn om bepaalde sociale beleidsdoelen te stimuleren. Is dat het geval, dan zal een criterium worden geformuleerd in de vorm van een wens.	ja ☒ nee ☐
	TOELICHTING	<u>weergeven</u>	
D	WENS	De schoonmaakdienst beschikt over een document (bijv. een vervoersplan) waarin is beschreven welke maatregelen genomen worden om de milieubelasting als gevolg van transport van medewerkers terug te dringen.	ja ☒ nee ☐

TOELICHTING

Hoeveel heeft u in zijn totaliteit in het meest recente boekjaar bij benadering uitgegeven aan inkoop binnen deze productgroep?

INKOOPVOLUME

Bedrag in hele euro's, exclusief BTW.

1500000

Vragen over de inkoop van tonercartridges

Deze productgroep heeft betrekking op tonercartridges voor toner gebaseerde kantoorapparatuur zoals laserprinters, kopieerapparatuur, faxmachines en multifunctionele (digitale) apparatuur.

Criteria voor tonercartridges vallen samen met de criteria voor kantoorapparatuur onder de productgroep reproductieapparatuur. Beantwoord de volgende vragen voor de meest recente aanbesteding binnen uw organisatie voor de inkoop van tonercartridges.

criteria d.d. 23-5-2007

Voldoen de geleverde producten aan de volgende eisen voor 'duurzaam inkopen'?

- 1 EIS** Er wordt gebruik gemaakt van gereconditioneerde tonercartridges. Deze tonercartridges bevatten minimaal 75 gewichtsprocent gereconditioneerde en/of gerecyclede onderdelen/materialen (exclusief toner). Gereconditioneerde tonercartridges zijn als zodanig gemarkeerd.

ja ☒ nee ☒

TOELICHTING

weergeven

- 2 EIS** De leverancier garandeert terugname en reconditionering of recycling van de tonercartridges. Toner cartridges die gereconditioneerd of gerecycled kunnen worden zijn als zodanig gemarkeerd.

ja ☒ nee ☒

TOELICHTING

- 3 EIS** Het tonerpoeder bevat geen stoffen die gevaarlijk zijn voor het milieu of voor de gezondheid.

ja ☒ nee ☒

TOELICHTING

weergeven

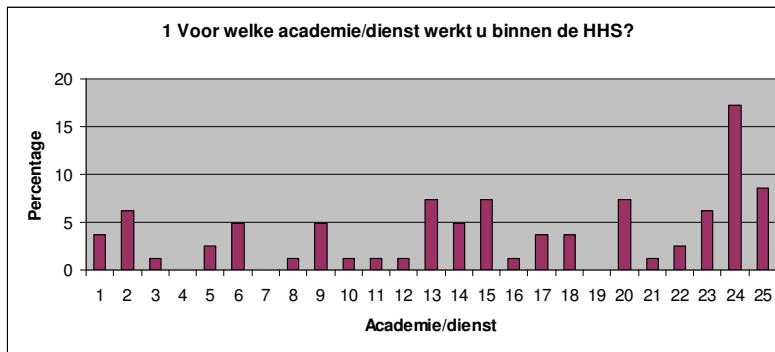
Hoeveel heeft u in zijn totaliteit in het meest recente boekjaar bij benadering uitgegeven aan inkoop binnen deze productgroep?

INKOOPVOLUME

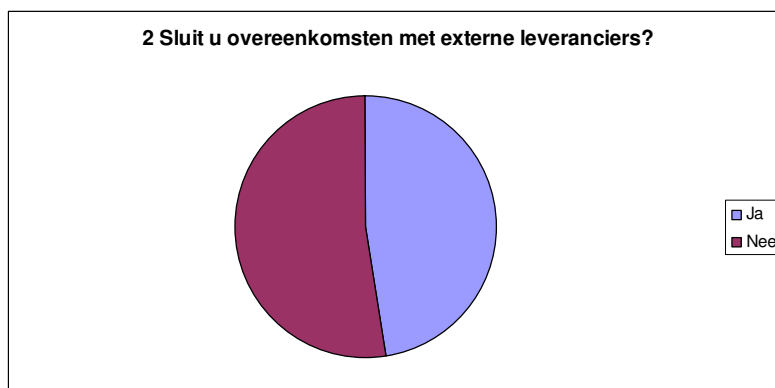
Bedrag in hele euro's, exclusief BTW.

300000

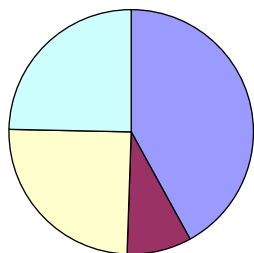
Bijlage 7 Resultaten enquête

- 1 College van Bestuur
- 2 Academie voor Sociale Professies
- 3 Academie voor Gezondheid
- 4 Academie voor Sportstudies
- 5 Academie voor Accounting en Financial Management
- 6 Academie voor Bestuur, Recht & Veiligheid
- 7 Academie voor Management & Human Resources
- 8 Academie voor Marketing & Commerce
- 9 Academie voor Masters & Professional Courses
- 10 Academie voor Technology & Environment
- 11 Academie voor Facility Management
- 12 Academie voor European Studies & Communication Management
- 13 Academie voor ICT & Media
- 14 Academie voor Technology, Management & Design
- 15 TH Rijswijk / Academie voor Engineering
- 16 Pedagogische Academie voor Basisonderwijs
- 17 Bestuursbureau
- 18 Communicatie & Marketing
- 19 Hogeschoolbibliotheek
- 20 Lectoraten & Onderzoek
- 21 Financieel Economische Zaken
- 22 Informatie- & Communicatietechnologie
- 23 Dienst HRM
- 24 Facilitair Bedrijf
- 25 Onderwijs- en Studentenzaken

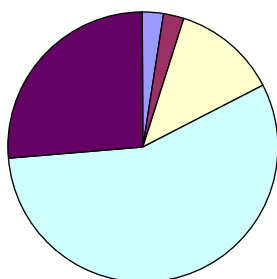

5 Kunt u in eigen woorden de visie van de Haagse Hogeschool met betrekking tot duurzaamheid beschrijven?

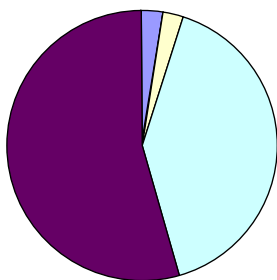
- Geen idee
- Weten dat de HHS geen visie heeft mbt duurzaamheid
- Denken te weten wat de visie is van de HHS
- Geen antwoord

6 Duurzaamheid heeft met sociale aspecten te maken

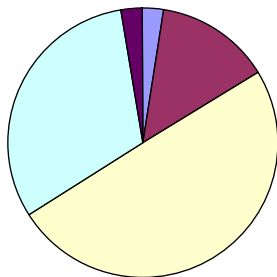
- Zeer mee oneens
- Mee oneens
- Neutraal
- Mee eens
- Zeer mee eens

7 Duurzaamheid heeft met het milieu te maken

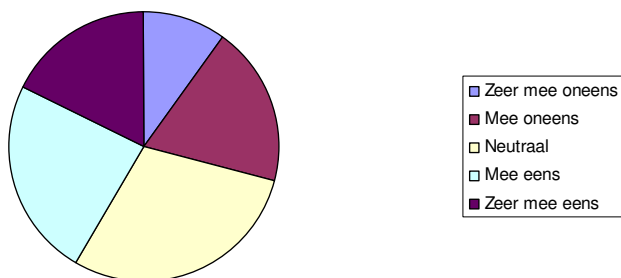
- Zeer mee oneens
- Mee oneens
- Neutraal
- Mee eens
- Zeer mee eens

8 Duurzame producten of diensten kosten meer geld

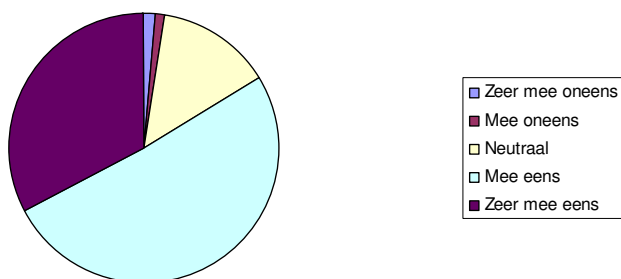

- Zeer mee oneens
- Mee oneens
- Neutraal
- Mee eens
- Zeer mee eens

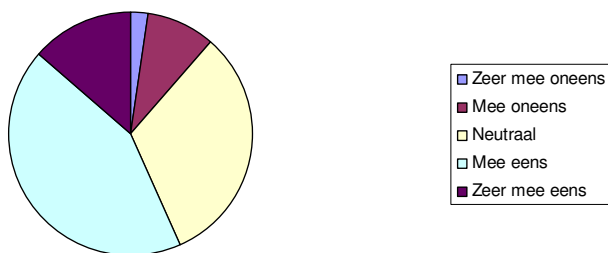
9 Duurzaam inkopen is voor mij een bekende term

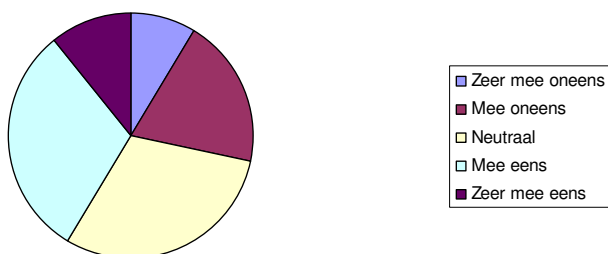
11 Ik vind dat de Haagse Hogeschool duurzaam moet inkopen

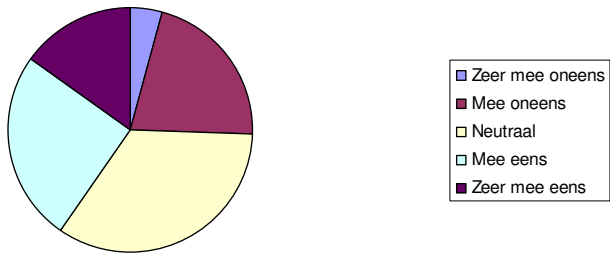
13 Ik ben bereid meer te investeren in de aanschaffkosten van een product of dienst als deze duurzaam is

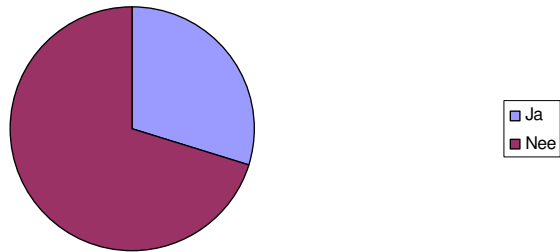
14 Ik hanteer duurzaamheid als een belangrijk criterium bij het selecteren van een leverancier

15 Bij het selecteren van een leverancier worden duurzaamheidscriteria meegewogen

16 Ik maak gebruik van externe bronnen om duurzaamheidscriteria vast te stellen

Bijlage 8

Resultaten benchmarkonderzoek

Met behulp van een benchmarkonderzoek wil ik achterhalen wat andere organisaties doen met betrekking tot duurzaamheid. Door de organisaties te vragen naar hun ervaringen met duurzaamheid kan ik de voor- en nadelen benoemen van duurzaam inkopen. Ik kan onderzoeken in hoeverre de Haagse Hogeschool voor of achterloopt ten opzichte van de markt als het gaat om duurzaam inkopen. Ook kan ik dan een aanzet maken voor de stappen die de Haagse Hogeschool dient te nemen om tot duurzaam inkopen te komen. Dit alles wil ik meenemen in het formuleren van een visie.

Fontys Hogeschool

1) Naam, functie

Hub Keulen, inkoopcoördinator

2) Heeft uw organisatie een visie met betrekking tot duurzaamheid?

In ons inkoopbeleid staat de volgende zin: Fontys gaat bij voorkeur contracten aan met leveranciers die - naast de wettelijk verplichte product- en dienstgebonden certificering - aantoonbare inspanningen doen op het gebied van cq. gecertificeerd zijn op het gebied van veiligheid, milieu, arbo, duurzaamheid en specifieke branchecertificering.

3) Wat doet uw organisatie, op tactisch en operationeel niveau met betrekking tot duurzaamheid?

Operationeel niveau: bij mijn weten direct niks, maar omdat wij als strategie hebben om zoveel mogelijk met raamovereenkomsten te werken, gebeurt dit impliciet door het bestellen binnen het kader van deze raamovereenkomsten (binnen Fontys afgedwongen: buiten raamovereenkomsten bestellen mag niet en wordt gesanctioneerd).

Tactisch: Daar waar het mogelijk is de criteria zoals vastgesteld door SenterNovem gebruiken in een aanbesteding / bestek.

4) Wie is er verantwoordelijk voor duurzaamheid binnen de gehele organisatie?

Binnen Fontys bestaat een stuurgroep, waarvan een van de instituutsdirecteuren voorzitter is.

5) Is er een aparte visie of strategie geformuleerd en beschreven ten aanzien van duurzaam inkopen?

Zie vraag 2.

6) Is de Hogeschool brede visie toegepast bij een visie op duurzaam inkopen? Zo ja, op welke wijze?

Ja, Fontys heeft het handvest duurzaam hoger onderwijs ondertekend, en dit is vertaald in het Fontys-beleid.

7) Hoe is de verantwoordelijkheid van duurzaam inkopen organisatorisch geregeld?

Verantwoordelijken voor Inkoop (meestal managers van afdelingen) dienen zich bij het organiseren van inkoop te handelen conform het vastgestelde Fontys-beleid, waarin dit toegelicht wordt.

8) Wat zijn de belangrijkste aspecten binnen uw visie op duurzaam inkopen?

Realistisch, zinvol, niet alleen milieu maar ook sociaal, geen theoretische discussies over boontjes uit Kenia, maar praktisch en pragmatisch.

9) Wat zijn de belangrijkste redenen om duurzaam in te gaan kopen?

Voorbeeldfunctie als maatschappelijke en onderwijsorganisatie.

10) Is duurzaam inkopen gefaseerd ingevoerd? Zo ja, in welke fases? Zo nee, op welke manier dan?

In die zin dat wij er een 4-tal jaar geleden mee zijn begonnen aandacht aan te besteden, maar ons daarbij laten leiden door het beschikbaar zijn van hanteerbare criteria (SenterNovem) die wel zelf níet gaan ontwikkelen.

11) Op welke manier en door wie wordt er bepaald hoeveel gewing het criterium duurzaamheid heeft in een aanbesteding?

Bij iedere aanbesteding wordt de gesuggereerde gewing voorgelegd aan de Raad van Bestuur, die uiteindelijk de gewing definitief vaststelt.

12) Wat zijn volgens u de voordelen van duurzaam inkopen?

Zie 9.

13) En wat zijn de nadelen?

In sommige gevallen is het duurder (bv. catering), maar als de organisatie daarvoor kiest ben ik daarmee uiteraard volledig akkoord. Belangrijk nadeel op dit moment is, dat er voor veel productgroepen nog geen criteria zijn, dan wel (bv. papier) dat criteria blijkbaar weer ter discussie staan: dan heb ik geen handvat en houdt het even op.

14) Wat zijn de ervaringen met betrekking tot de prijs gedurende de invoer van duurzaamheidscriteria?

Kun je nooit hard maken, maar ik heb de indruk dat bij die pakketten waarbij wij expliciet doelstellingen hebben geformuleerd, het tegelijkertijd al zo gebruikelijk is in de branche, dat het niet tot (grote) prijsstijgingen heeft geleid.

15) Hoe is het duurzaamheidsbeleid binnen de organisatie gecommuniceerd?

Via reguliere communicatiekanalen tussen RvB, Onderwijsinstituten en Facilitair Bedrijf, en via de website www.fontys.nl/duurzaam

16) Hoe reageerde de organisatie op het duurzaamheidsbeleid?

Noch specifiek positieve dan wel negatieve reacties

17) Was er veel weerstand vanuit de organisatie? Zo ja, hoe zijn jullie daarmee om gegaan? Zo nee, wat zijn volgens u de redenen waardoor er weinig tot geen weerstand was?

Geen weerstand, men vindt dit denk ik een logische ontwikkeling

18) Wordt het duurzaamheidsbeleid geëvalueerd binnen de organisatie en met de leveranciers? Zo ja, met welke frequentie en op welke manier?

Zou in de gesprekken tussen leverancier en contractbeheerder aan de orde moeten komen, zoals dat ook gebeurt met andere zaken (leveringsbetrouwbaarheid, prijs, etc.), maar of dat ook gebeurt kan ik vanuit mijn positie niet beoordelen.

19) Heeft u ervaring met leveranciers die actief bezig zijn met duurzaamheid en dit communiceren naar de organisatie?

Nooit spontaan, wel op aanvraag (bv. folder waarin ze aangeven wat ze doen).

Saxion Hogeschool Deventer

Met vestigingen in Deventer, Enschede en Apeldoorn en ongeveer 20.000 studenten is Saxion Hogescholen een van de grootste hogescholen van Oost-Nederland. Hierdoor is deze school goed te vergelijken met De Haagse Hogeschool welke ruim 17000 studenten heeft.

1) Naam, functie

Dhr. Koen Spekreijse

Manager Inkoop Saxion Hogeschool

2) Heeft uw organisatie een visie met betrekking tot duurzaamheid?

Nee. Het was wel opgenomen in de oude visie maar bij het herschrijven van deze visie is duurzaamheid niet meer meegenomen.

3) Wat doet uw organisatie, op tactisch en operationeel niveau met betrekking tot duurzaamheid?

Momenteel wordt er een nulmeting uitgevoerd om te kijken hoe ver Saxion is op gebied van duurzaamheid. Er wordt gekeken welke productgroepen interessant zijn mbt duurzaamheid en welke veel impact hebben. Tevens wordt er gelet op de zichtbaarheid van een duurzaam product/dienst. Een duurzaam assortiment in een kantine valt veel meer op dan de schoonmaak. Er wordt dus gekeken waar de kansen liggen. Heel ver zijn ze er nog niet mee en de nulmeting wordt intern uitgevoerd. Er wordt gekeken of ze zelf de deskundigheid in huis hebben om de stand van zaken te beschrijven of dat ze bijvoorbeeld SenterNovem in moeten schakelen.

4) Wie is er verantwoordelijk voor duurzaamheid binnen de gehele organisatie?

Dit is decentraal geregeld. Iedereen moet er bij betrokken zijn. Draagvlak is hierbij ook erg belangrijk want iedereen moet zich hierbij betrokken voelen. Er is niks van bovenaf afgesproken of vastgelegd in een managementcontract zoals bij de HHS het geval is.

5) Is er een aparte visie of strategie geformuleerd en beschreven ten aanzien van duurzaam inkopen?

Er is geen aparte visie of strategie geformuleerd. Maar volgens Dhr. Spekreijse: "Het is heel simpel dus waarom zouden we het niet doen. Het is nog zoeken naar het gewicht tov prijzen en kwaliteitsfactoren. Het is een gevecht wat we steeds moeten aangaan totdat er van bovenaf wordt gezegd: dit is waar we voor gaan of juist niet". Per artikel groep is te zeggen wat de impact is op duurzaamheid en ketendruk. Is er een macht bij leveranciers? Hoe verhoudt onze omzet zich tot andere afnemers van dezelfde leverancier? Het gaat voornamelijk over investeringen. We hebben al een paar keuzes gemaakt die je niet zo makkelijk omzet naar een duurzame oplossing. Die moet je eerst uit zitten wil je weer opnieuw kunnen beginnen. Soms zijn er kansen waarbij je de stap kunt zetten naar duurzaamheid. Met name bij dienstverlenende aspecten. Bijvoorbeeld Albron, cateraar, als daar tegen gezegd wordt: "we willen na de zomer het gehele assortiment duurzaam hebben", dan ligt dat daar na de zomer. Ook bijvoorbeeld bij de schoonmaak. Van de 1 op de andere dag kan dat geregeld zijn. Binnen sommige contracten die al zijn gesloten praat je daar niet zo gemakkelijk over het omzetten naar duurzaamheid. Er wordt momenteel gekeken naar een aantal productgroepen welke duurzaam gemaakt kunnen worden. Er wordt dan gekeken op basis van commodity. Een zwaarwegend component is hierbij de impact wat duurzaamheid heeft. Wat er aan gedaan kan worden is voor Saxion niet zo interessant. De impact is veel

belangrijker. Al moet het niet teveel moeite kosten. Ook moet er natuurlijk gekeken worden naar wat de leverancier kan betekenen.

Bovenaf geeft geen kader omtrent duurzaamheid waardoor het voor de afdeling Inkoop bij Saxion lastig is om dit toe te passen. Er worden geen concrete doelstellingen afgegeven.

6) Is de Hogeschool brede visie toegepast bij een visie op duurzaam inkopen? Zo ja, op welke wijze?

Er is geen hogeschool brede visie mbt duurzaamheid, alleen op het curriculum. Al liggen de bedrijfsvoering en curriculum dicht bij elkaar. "Practice what you preach".

7) Hoe is de verantwoordelijkheid van duurzaam inkopen organisatorisch geregeld?

Bij de inkoop manager, Koen Spekreijse.

8) Wat zijn de belangrijkste aspecten binnen uw visie op duurzaam inkopen?

Impact op de keten en zichtbaar maken in de organisatie. Dit mede om meer draagvlak te creëren om duurzaamheid in te kunnen voeren. De verantwoordelijkheid naar de maatschappij toe speelt niet zo'n grote rol. Saxion ziet duurzaamheid niet als een modeverschijnsel. Er zijn nu nog te weinig meetpunten om duurzaamheid echt toe te passen. Als er meer vergelijkingsmateriaal bestaat zal het meer aanspreken.

De directeur wordt moe van alle informatie over duurzaamheid. Als het aan de directeur van Saxion ligt wordt Saxion de meest duurzame school van Nederland volgens Dhr. Spekreijse. Maar ze weten op dit moment niet waar andere hogescholen staan mbt duurzaamheid dus is het lastig meetbaar te maken.

9) Wat zijn de belangrijkste redenen om duurzaam in te gaan kopen?

Persoonlijke motieven. Iedereen moet erachter staan. Als niemand erachter zou staan dan zal het niet lukken. Voor dhr. Spekreijse is zijn persoonlijk motief: "Dat de aarde langer mee gaat". Uiteindelijk is het ook een collectief motief. Bij Saxion werkt het niet als het van bovenaf wordt geïnstrueerd. Dit zal misschien wel werken als er een conflict zou ontstaan mbt prijs tov duurzaamheid.

10) Is duurzaam inkopen gefaseerd ingevoerd? Zo ja, in welke fases? Zo nee, op welke manier dan?

Niet volgens een specifieke manier. Er is geen implementatieplan opgesteld. Het zijn de wensen van de organisatie welke vertaald moeten worden naar inkoop. De vorige strategische visie was ook niet vertaald naar inkoop.

De interne klant geeft zelf niet af dat duurzaamheidscriteria meegenomen moet worden. Het is iets wat samen overeengekomen wordt.

11) Op welke manier en door wie wordt er bepaald hoeveel weging het criterium duurzaamheid heeft in een aanbesteding?

Het wordt nu nog niet bepaald, alleen als multidisciplinair (in het team). Per aanbesteding wordt het bekeken. Er wordt gekeken naar wat belangrijk is en duurzaamheid komt daar ook in voor. Ook heeft prijs-kwaliteit een grote rol.

12) Wat zijn volgens u de voordelen van duurzaam inkopen?

Behalve dat de wereld langer mee gaat en goede PR voor Saxion is betrokkenheid van de afdeling inkoop ook een voordeel. Ook kan het bijdragen aan de beleving als het niet alleen maar gaat over prijs. Ook het volwassen worden van de organisatie is een groot voordeel. Ook heeft het als voordeel om het beeld weg te halen dat de afdeling inkoop alleen maar met geld bezig is, om alles tegen de laagste prijs in te kopen.

13) En wat zijn de nadelen?

Zitten op zich niet veel nadelen aan. Ik zie alleen maar voordelen, het enige nadeel is dat er geen concrete criteria beschikbaar zijn gesteld, is meer vervelend dan een nadeel.

14) Wat zijn de ervaringen met betrekking tot de prijs gedurende de invoer van duurzaamheidscriteria?

Daar kan nu nog geen antwoord op gegeven worden, op den duur zal dat duidelijker worden maar daar is het nu nog te vroeg voor. Te weinig ervaring. Nu kan er alleen persoonlijke ervaringen gedeeld worden met bijvoorbeeld de spaarlamp.

15) Hoe is het duurzaamheidsbeleid binnen de organisatie gecommuniceerd?

Nog niet. Eerst moet de ambitie duidelijk gekregen worden. Er wordt nu volop gewerkt aan afdelingsplannen. Eerst moet alles duidelijk zijn wil het goed de organisatie in gecommuniceerd worden.

16) Hoe reageerde de organisatie op het duurzaamheidsbeleid?

Die is er niet, dus geen reactie.

17) Was er veel weerstand vanuit de organisatie? Zo ja, hoe zijn jullie daarmee om gegaan? Zo nee, wat zijn volgens u de redenen waardoor er weinig tot geen weerstand was?

Iedereen heeft zijn eigen ideeën over duurzaamheid. Het gaat in eerste instantie over de bedrijfsvoering, en dat wordt als minder belangrijk gezien als de core business: lesgeven. Iedereen benadert het begrip duurzaamheid als anders maar men kan wel tot een conclusie komen. Er zijn ook mensen die minder enthousiast zijn over duurzaamheid. Ook is de verwachting dat er gezegd wordt dat het FB niet zo gek moet doen en gewoon moet zorgen dat alles loopt en werkt.

18) Wordt het duurzaamheidsbeleid geëvalueerd binnen de organisatie en met de leveranciers? Zo ja, met welke frequentie en op welke manier?

Eerst moet het concreter gemaakt worden wat de maatstaven zijn, dan kan je het bespreekbaar maken. Als er doelen gesteld worden kan er worden geëvalueerd of deze zijn behaald en zo niet waar het aan ligt. Saxion is er zeker een voorstander voor om dit te evalueren.

19) Heeft u ervaring met leveranciers die actief bezig zijn met duurzaamheid en dit communiceren naar de organisatie?

Nee niet echt. Sommige leveranciers doen het wel, ze komen soms met adviezen welk product iets duurzamer is bijvoorbeeld welk tapijt. Maar ze zijn wel in de minderheid.

Windesheim Hogeschool

1) Naam, functie

Dhr. R. Van der Waals

Manager Facilitaire Zaken

Facilitaire zaken heeft twee "poten". Een commerciële poot en een service poot.

De organisatie inkoop valt onder afdeling vastgoed en facilitair bedrijf, maar werkt wel Hogeschool breed. Inkoop heeft 3,5 FTE, 4 mensen en de visie is dat alle inkopers HBO plus moeten zijn. Een jaar geleden zijn ze begonnen met verjonging in te zetten. Hoofd Inkoop is een oudere man en ze halen nu allemaal jongere mensen binnen om over een tijd hoofd inkoop over te nemen. Er wordt van de jongere inkopers verwacht dat ze de opleiding FM hebben afgerond of commerciële economie.

Tevens is er een nieuwe project inkoper ingezet die jarenlang als adviseur heeft gewerkt en die kan helpen de strategie verder te ontwikkelen.

Ongeveer 85% van de totale inkoop wordt door de organisatie inkoop afgehandeld.

Aanbestedingen, nieuwbouw, ICT alles op het gebied van drukwerk, facilitair.

Windesheim is vrij centraal georganiseerd maar in '98 deden ze 1% en inmiddels is dat dus 85%.

Windesheim werkt met het Oracle systeem. Dit systeem heeft een aantal poten:

- Financials
- HRM
- Projects
- Purchasing

Mensen van purchasing mogen kijken in het systeem van financials. Dus stel als je hier als docent rondloopt en je koopt iets dan zien wij meteen dat jij dat buiten ons om hebt gedaan. Er wordt niet meteen op gereageerd omdat daar teveel tijd in gaat zitten. Hier geldt ook de 80-20 regel. 20% van het laatste stukje volume inkoop kost je 80% van je tijd dus hier wordt alleen naar gekeken als je er tijd voor hebt en zin in hebt.

2) Heeft uw organisatie een visie met betrekking tot duurzaamheid?

(Zie handleiding duurzaam inkopen). Het is een concept over waar inkoop mee bezig is. Een doel wat gesteld is aan de catering is dat hij vanaf 2005 tot 2010 de tijd krijgt om op zijn minst 25% eco-producten in het assortiment hebben. 5% per jaar. Eerst 5-10% is makkelijk want Windesheim heeft alleen maar Max-Havelaar koffie.

Maar dat betekent ook dat hij eco-kroketten moet hebben. En dit is lastig omdat een eco-kroket een stuk duurder is dan een normale en daardoor wordt hij minder verkocht. Als de normale uit het assortiment wordt gehaald beginnen de studenten te klagen dus Windesheim heeft besloten dat als er eco-producten bij komen ze het hele product (dus ook de normale kroket) duurder maken.

Windesheim heeft ook een lectoraat duurzaamheid. Hierdoor is Windesheim verplicht heel veel te doen aan duurzaamheid.

Visie:

“De Christelijke Hogeschool Windesheim heeft een milieuzorgsysteem, waarbij als doelstelling is geformuleerd dat bij inkoop van diensten en goederen aandacht wordt besteed aan duurzaamheidsaspecten. Hierbij zal de milieubelasting van de aankoop in de productie-, leverings-, gebruik- en afvalfase zo laag mogelijk dienen te zijn en dient ook rekening te worden gehouden met sociale- en arbeidsaspecten. Vanzelfsprekend wordt van de inschrijver verwacht dat wordt voldaan aan alle geldende milieu- en arbowetgeving.

Als inschrijver wordt u gevraagd aan te geven in hoeverre u beschikt over een operationeel milieuzorgsysteem. Dit kan door middel van het opsturen van een kopie van een ISO 14001 of een EMAS certificaat of een gelijkwaardig certificaat. Indien u hierover niet beschikt, wordt u verzocht een beschrijving te geven van de wijze waarop milieuzorg in uw organisatie is vormgegeven”.

Hier blijkt een stukje visie uit van de Hogeschool.

3) Wat doet uw organisatie, op tactisch en operationeel niveau met betrekking tot duurzaamheid?

Alles wordt meegenomen in de totale lijn. Wij willen graag een groene school lijken en blijkt ook door onze uitstraling. Wordt ook vaak door studenten gevraagd of Windesheim aan groene stroom doet en dat is ook zo.

We vinden het belangrijk dat we aan maatschappelijk verantwoord ondernemen doen en veel organisaties hier in de regio komen aan ons vragen hoe wij het doen. In de regio is Windesheim een van de grootste organisaties.

4) Wie is er verantwoordelijk voor duurzaamheid binnen de gehele organisatie?

Dat is belegd in de afdeling vastgoed en facilitair bedrijf.

Duurzaamheid ligt officieel niet bij inkoop maar bij vastgoed. Daar staat een 0.3/0.4 FTE voor. Daarnaast is er een commissie duurzaamheid die in het beginsel werd voorgezeten door de lector duurzaamheid en nu vanuit vastgoed.

De verantwoordelijkheid van duurzaamheid ligt helemaal bij vastgoed.

5) Is er een aparte visie of strategie geformuleerd en beschreven ten aanzien van duurzaam inkopen?

Zie concept handleiding.

6) Is de Hogeschool brede visie toegepast bij een visie op duurzaam inkopen? Zo ja, op welke wijze?

Ja zie concept handleiding.

7) Hoe is de verantwoordelijkheid van duurzaam inkopen organisatorisch geregeld?

Windesheim koopt met multidisciplinaire teams in. Daar zit een projectleider op of een budgethouder. Die zijn uiteindelijk altijd verantwoordelijk voor of er echt duurzaam wordt ingekocht. Inkoop speelt daar slechts een adviserende rol in. Inkoop is er wel voor dat als je buiten het boekje omgaat vanwege de Europese richtlijnen dat er ingegrepen wordt. Als een budgethouder of een opdrachtgever er niks mee te maken wilt hebben dan is het niet zo dat de afdeling inkoop ook zijn handen er vanaf halen. Uiteindelijk is de afdeling inkoop er om de doelstellingen van de Hogeschool te verdedigen. Inkoop zal altijd wijzen op duurzaamheid en dat er wel op aangestuurd wordt.

Alle diensten worden gezien als klanten en worden gezien als opdrachtgevers. Als de opdrachtgever aangeeft dat het absoluut niet duurzaam mag zijn dan zal de afdeling inkoop wel altijd aangeven dat duurzaamheid moet worden meegenomen. Maar het is nog nooit voorgekomen dat duurzaamheid geen rol mag spelen in de aanbesteding. Iedereen is er wel voorstander voor.

Het is wel een ondankbare taak. Mensen moeten altijd aangestuurd worden op duurzaamheid. Het moet steeds herhaald worden.

Maar de mensen bij Windesheim zijn erg groen aangelegd. Het wordt als positief ervaren.

Mede doordat er een lectoraat duurzaamheid is raakt het steeds meer verweven in de gehele school.

8) Wat zijn de belangrijkste aspecten binnen uw visie op duurzaam inkopen?

Dat de aarde langer mee gaat. Ook de 3 P's natuurlijk. Van die drie vind ik dan Planet het belangrijkste. People is ook heel erg belangrijk. Je ziet hier bij de facilitaire organisatie als je people hoog zet dan zie je dat de kwaliteit ook omhoog gaat. Maar als je naar duurzaamheid in het algemeen kijkt heeft het vooral aandacht gekregen voor Planet. Maar ik kan eigenlijk geen keuze maken tussen Planet en People. In de handleiding is ook te zien dat wij de basisaspecten over hebben genomen van International Labour Organisation. Daar begint het echt met People. Maar ik denk dat People al goed is ingebed hier in de organisatie waardoor ik meer aandacht wil besteden aan Planet.

Wij werken ook veel met supply chain. Het bekijken van de gehele keten. Kinderarbeid is eigenlijk onmogelijk. Bijvoorbeeld bij de catering is er een klein gedeelte ingericht met Douwe Egberts. Wij hebben namelijk aan hen gevraagd of zij aan konden tonen dat zij werken als fair trade organisatie en dat konden ze niet. Ze geven wel een bedrag een Foster Parents maar dat is niet waar wij naar hebben gevraagd. Dan kan je altijd nog je koffieboeren martelen.

9) Wat zijn de belangrijkste redenen om duurzaam in te gaan kopen?

Maatschappelijk verantwoord ondernemen. Wij vinden dat wij als publieke organisatie en zeker als Hogeschool de plicht hebben om aan de maatschappij te laten zien dat wij werken aan een optimale maatschappij. Daar willen wij een rol in spelen. Dat doen we ook naar bedrijven toe, we hebben hier regelmatig bedrijvendagen waarbij de hele regio hier is en daar speelt duurzaamheid altijd wel een rol in. Wij vinden dat wij een roeping hebben in Maatschappelijk verantwoord ondernemen en daar speelt duurzaamheid een rol in.

10) Is duurzaam inkopen gefaseerd ingevoerd? Zo ja, in welke fases? Zo nee, op welke manier dan?

Nee, je kunt niet echt zeggen dat er fases zijn vastgesteld. Toen wij er mee begonnen in 2002/2003 toen was het eigenlijk een stuk hobbyisme. Bij het neerzetten van nieuwe toiletten werd er bijvoorbeeld gevraagd of er gebruik gemaakt zou worden van leidingwater of dat er regenwater gebruikt zou worden. Heel voorzichtig werden er dingen in bestekken gezet door verschillende mensen. In die tijd werd ook het lectoraat opgezet waardoor er voorzichtig aan gesprekken op gang kwamen. Ook de afdeling Inkoop ging daarbij een grote rol spelen. Een voorbeeld wat daarbij genoemd werd is dat koeriers 1 keer rijden met heel veel pallets maar er word soms wel vanaf geweken als er ineens geen papier meer is. Dan moet de koerier wel

met een kleine vracht rijden want het primaire proces moet niet in gevaar komen. Er is papier nodig.

Het is stap voor stap ingebed. Dat heeft er toe geleid dat er nu is gezegd dat oude beleid, strategische inkoopplan, is verouderd. Het is tien jaar geleden geschreven, nu wordt het nieuwe op dit moment geschreven en daarbij wordt gezegd dat duurzaamheid volledig wordt ingebed.

11) Op welke manier en door wie wordt er bepaald hoeveel gewicht het criterium duurzaamheid heeft in een aanbesteding?

Wordt door inkoop in de gaten gehouden. Inkoop is bij het begin van het aanbestedingstraject betrokken. Voordeel is dat je overal vanaf weet. Het analyse model wordt altijd opgesteld door de afdeling Inkoop. De inkoper die is toegewezen aan een groep zal altijd zijn analyse model verdedigen en aangeven waarom de percentages zo zijn verdeeld. Dan wordt in de groep nog doorgenomen of men het daar mee eens is. Kwaliteit speelt een rol, service, prijs en natuurlijk duurzaamheid. Die percentages worden neergezet en daar wordt een meting aan gehangen. Daarna wordt er gekeken of iedereen het daar mee eens is. Duurzaamheid wordt echt steeds belangrijker. Je ziet de aandacht ervoor echt groeien.

12) Wat zijn volgens u de voordelen van duurzaam inkopen?

Een heel belangrijk voordeel is dat je met zijn allen ermee bezig bent dat de planeet blijft draaien.

Een ander belangrijk voordeel is, zeker als onderwijsinstelling, dat je jonge kinderen het recht probeert te geven op onderwijs ipv zich van 7 tot 7 kapot te moeten werken. Een derde voordeel is dat je na verloop van jaren geld gaat besparen. Een voorbeeld daarvan is LED verlichting. De aanschaf daarvan kost iets maar je verdient het uiteindelijk wel terug na drie jaar. Ook is er een gebouwbeheersysteem (bijvoorbeeld bewegingssensoren) daar zijn we nu al mee aan het besparen na een jaar. Nu kan er gemeten worden dat er veel minder energie verbruikt wordt. Als voorbeeld werd een beamer genoemd. Docenten laten deze vaak aanstaan maar als er geen college na meer is kost dat erg veel energie. Nu wordt de beamer door het gebouwbeheersysteem bij 15 minuten geen gebruik automatisch uitgeschakeld. Alles gaat automatisch uit. Binnenkort (waarschijnlijk vanaf september) kan er vanaf de balie audio-visuele middelen de hele boel op de campus besturen. Behalve als de stekker ergens uit is getrokken. Kleine storingen kunnen vanaf afstand verholpen worden.

De ervaringen met lichtsensoren zijn erg positief. Af en toe valt het licht wel uit tijdens een vergadering maar daar is inmiddels de "Wave" geïntroduceerd. Iedereen gaat dan even bewegen. Niemand vindt het erg.

13) En wat zijn de nadelen?

Niemand kan zeker weten of iets nou echt duurzaam is. Soms wordt er heel veel tijd gestoken in iets wat later een kat in de zak blijkt te zijn. Kost veel energie. Het kost ook veel energie om iedereen mee te krijgen. Een docent bijvoorbeeld geeft college en vind de rest onzin totdat je zegt van oké je moet je college vanaf nu onder de appelboom geven. Maar tot dat moment interesseert het hem niks. Je bent een roepende in de woestijn.

Ook is een nadeel van een aantal projecten de voorfinanciering. Aanschaf van een duurzaam product kost heel wat geld en iedereen heeft een budget waar hij zich aan moet houden. Het is lastig geld los te krijgen, want op het moment dat je die aanschaf gaat doen moet er iets anders van de investeringsbegroting geschrapt worden. Ondanks dat je weet dat je het over drie á vier jaar terug gaat verdienen zit je met de eerste investering.

Wij hebben hier de visie dat alles wat wij binnen 7 of 8 jaar terug verdienen word niet meer over gediscussieerd, binnen 5 jaar doen we gewoon en 10-15 jaar is eigenlijk nog een discussiepunt en vanaf 20 jaar doen we niet meer. Maar ook hier spelen de aanschafkosten een grote rol.

Persoonlijk vind dhr. Van der Waals dat de overheid hier een grotere rol in moet spelen in de vorm van een renteloze lening. Zodat je kunt gaan terug betalen zodra je die kostenbesparing gaat realiseren.

Er zijn overigens wel bedrijven die daarop inspringen. Wij zijn bijvoorbeeld bezig met te kijken samen met Unica, groot installatiebureau (verwarmingsystemen) dat zij de investering doen en dat de Hogeschool per jaar terug betaald aan hen. Maar als je over 20 jaar spreekt is het niet meer zo aantrekkelijk voor bedrijven.

Ook vind dhr. Van der Waals dat SenterNovem het bedrijven wel mogelijk moet maken om het allemaal te ontwikkelen. De overheid schreeuwt hard maar neemt te weinig haar verantwoordelijkheid.

14) Wat zijn de ervaringen met betrekking tot de prijs gedurende de invoer van duurzaamheidcriteria?

De invoering is te hoog van duurzame producten maar je verdient het later wel terug en je gaat er zelfs op besparen. Maar dan moet er dus wel geld beschikbaar zijn voor de investering. Al gaan de prijzen wel steeds sneller omlaag.

Maar de ervaring met duurzame producten is dat het goedkoop is.

15) Hoe is het duurzaamheidsbeleid binnen de organisatie gecommuniceerd?

Bedroevend. Het is gecommuniceerd via intranet, ook door het lectoraat. Er is destijds ook door de commissie gecommuniceerd hoe men over duurzaamheid moest denken. Het is alleen slecht gelezen en dus is het niet goed overgekomen.

Het college dat duurzaamheid in zijn pakket had is afgelopen zomer weggegaan en dus heeft het even stil gelegen. En nu wordt het weer opgepakt en is er een communicatie adviseuse op gezet om te kijken hoe wij het moeten gaan communiceren binnen de organisatie. Dat kost wel een half jaar/jaar en het is dan een kwestie van het herhalen. Maar er moet niet veel van verwacht worden. Soms wordt het via een mail gecommuniceerd naar studenten en medewerkers of het in de nieuwbouwkraant geplaatst.

Waarom wordt het ook gecommuniceerd naar de studenten?

Binnen het facilitair bedrijf is er een commissie facilitair zintuig. Zij gaan elke maand de school rond met wat is er aan de hand? Wat deugt niet? Waarom hangt die spijker daar? Die schrijven dat allemaal op en daarin komen ook aspecten naar voren van vervuiling door roken. De asbakken worden slecht gebruikt. Dat geldt ook voor de troep die je vindt aan flesjes frisdrank. En in dat kader zijn we een actie begonnen waar duurzaamheid een onderdeel van is. Als wij zeggen schoon is duurzaamheid één maar het schoon hebben is wat anders. En het schoon houden ook. En in het kader daarvan wordt er herhaaldelijk naar studenten gemaild om het hen tussen de oren te krijgen. Want als het schoon is blijft het vaak ook schoon. Je kunt dan wel een groene school willen zijn maar dan moet het voor het oog wel schoon zijn.

Als je naar de catering kijkt is het echt extreem wat de studenten laten staan. Ze ruimen het niet op. Nu heeft de hogeschool verstandelijk beperkte mensen aangenomen die dat opruimen en de student er op wijst om zijn eigen troep op te ruimen. En de ervaring is daarmee erg positief. Het is toch wel gênant om door een verstandelijk beperkte, met een IQ van 70, aangesproken te worden dat je je troep op moet ruimen.

16) Hoe reageerde de organisatie op het duurzaamheidsbeleid?

Er was helemaal geen reactie. Door desinteresse of ze hebben het niet gelezen.

17) Was er veel weerstand vanuit de organisatie? Zo ja, hoe zijn jullie daarmee omgegaan? Zo nee, wat zijn volgens u de redenen waardoor er weinig tot geen weerstand was?

Nee weinig reactie maar daarmee ook weinig weerstand. Zolang de afdeling inkoop maar aan kan tonen dat het goed is en wat hun voordelen ermee zijn.

Het facilitair bedrijf en ICT zijn een van de grootste investeerders en die werken heel nauw samen en bij het facilitair bedrijf zijn ze al meer bewust van duurzaamheid en daarmee heb je eigenlijk al de grootste groep bereikt.

18) Wordt het duurzaamheidsbeleid geëvalueerd binnen de organisatie en met de leveranciers? Zo ja, met welke frequentie en op welke manier?

Ja, de evaluatie intern is erg afhankelijk van de commissie. Elke maand komt een groep bijeen en daarin zitten: het lectoraat, de persoon die verantwoordelijk is voor duurzaamheid, paar mensen van het facilitair bedrijf en 1 of 2 docenten. Soms wordt er ook gebruik gemaakt van studenten. Daarin is het belangrijkste wat er nog gedaan moet worden aan duurzaamheid en wat is er niet gedaan.

Met leveranciers heeft het te maken met vendor-rating (meten van leveranciers). De top 50 van leveranciers worden frequenter gemeten. Daar is een compleet systeem voor en duurzaamheid speelt daar een rol bij. Eigenlijk is dat een stukje nazorg in je contractmanagement.

19) Heeft u ervaring met leveranciers die actief bezig zijn met duurzaamheid en dit communiceren naar de organisatie?

Ja, er zijn heel veel bedrijven die actief bezig zijn met duurzaamheid en dit communiceren. TNT rijdt groen voor een bepaald bedrag, Unica, living office, office depot en Océ (printers, multifunctionals).

Sinds vorig jaar heeft Hogeschool Windesheim geen readers meer op voorraad. Via Blackboard kan de reader gelezen worden en via Prismaweb kan dan je reader bestellen of een paar pagina's daarvan. Dit scheelt heel wat opslag en vernietiging. Je bestelt wat je wilt.